

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov - vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

† Anton Aškerc.

Dne 10. t. m. je ob pol 2. ponoči umrl v deželni bolnici v Ljubljani Anton Aškerc, ki ga je bila par dni prej zadela kap. Umril je bojevnik svobode in resnice, neupogljiv značaj, pesnik po milosti božji, prvi in največji epik slovenski!

Nekulturni klerikalizem se je z vso svojo sirovo silo zaganjal vanj, hoteč ga ubiti, kakor je bil ugonobil Gregorčiča. Pri Aškercu se mu to ni posrečilo. Za vsak udarec je Aškerc z močjo svojega duha, jezika in prepričanja neusmiljeno udaril nazaj, da se je vseškodljiv, barbarski klerikalizem zvijal od bolečin, sikajoč kot gad od jeze in zlobe.

Z naprednim slovenskim učiteljstvom je Aškerc od vsega srca simpatizoval: oba kulturna delavca sta imela skupnega sovražnika, imela pa sta tudi skupno odpornost silo v ljubezni do izkoriščenega ljudstva, v hrepenjenju po osvoboditvi širokih mas iz spon odvisnosti, duševnega in materialnega hlapčevanja. S spoštovanjem je govoril veliki naš pesnik o onih naših trpinih, ki vkljub svoji bedi, vkljub tiranskemu preganjanju niso uklo- nili svojega značaja pred nekulturnimi svojimi krvniki! S pomilovanjem je gledal na tiste šibke starce, ki so zatajili sebe in svoj stan, ker so bili preslabi, nego da bi mogli čast dvigniti nad koristjo! Sovražil jih ni, ker so se dovolj ponižali sami.

Aškerc je napisal vsega skupaj 15 knjig. Od 15 knjig je 11 samih pesmi, in sicer: Balade in Romance leta 1890 in 1903 druga izdaja, Lirske in epske poezije 1896, Nove poezije 1900, Zlatorog 1904, Četrty zbornik poezij 1904, Primož Trubar 1905, Mučeniki 1906, Junaki 1907, Jadranski biseri 1908, Akropolis in Piramide 1909, in Poslednji Celjan 1912. Skupno z Ivanom Veselom je izdal Rusko antologijo leta 1901. Poizkusil se je tudi v dramatik in izdal leta 1900. tri dramatične študije. Nadalje imamo od njegove roke še dva potopisa: Izlet v Carigrad in Dva izleta na Rusko, Brošura »Ali je Primož Trubar upesnitve vreden junak ali ne« je polemične vsebine.

Aškerca ni več! — Ko je ležal na mrtvaškem odru, je še brizgal klerikalni

žurnalist nanj strup svojega sovraštva. A to ne zmanjša njegove veličine! Aškerc živi naprej in bo živel vse dotlej, dokler njegovih pesmi mogočni glas ne prikljče osvobođenja sužnjem in trpinom!

Tudi mi mu kličemo iz vsega srca in iz vsega prepričanja: **Slava Tebi, veliki sin majhnega naroda! Slava spominu pesnika — junaka!**

Slovenska Šolska Matica v Ljubljani

priredi v počitnicah 14dnevni učiteljski tečaj, čigar program smo svoječasno že objavili. Tečaj je sedaj že popolnoma zasiguran, ker se je javilo zadostno število udeležencev. Odbor sprejema seveda tudi še nadaljnje prijave. Denarni pribitek se razdeli koncem tečaja med udeležence po enakih delih Odbor.

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v parlamentu.

Po avdijenci učiteljske deputacije pri železniškem ministru se je v imenu nje tople zahvalil tov. P. Skalicky poslancu Maštalki, ker je uložil predlog v korist učiteljstva, kakor tudi za njegove besede povodom avdijence. Poslanec Maštalka omeni, da je doslej pokazal le dobro voljo. Res je, da prihaja učiteljstvo s svojimi zahtevami v jako neugodnem času. Vendar se bo zavzemal za njih zahteve. Istotako se je govornik zahvalil posl. tov. Wedri in Exnerju.

Na to je deputacija obiskala hrvaško - slovenski klub, kjer sta navzočega poslanca M. Mandiča nagovorila tovariša Hajny in Strebl. Poslanec Mandič je izjavil, da predloži zahteve klubu in da jih bo tam tudi podpiral. Pripomni pa, da je siromašna Istra izvela prav povoljno regulacijo učiteljskih plač.

Razen intervencij v posameznih klubih in pri vladi, je deputacija konferirala tudi s posameznimi poslanci glede učiteljskih vprašanj. Tako je konferirala 24.

čila more podati le dober poznavatelj otroške duše, more ga podati le pedagog, ki zna biti otrok med otroki. Priznati moram, da sem si želela na tem izletu tudi jaz biti zopet otrok, izkušala sem uživati, kar in kakor uživajo otroci, vse to zato, da lažje izsledim vtiske in korist tega dne. Sodim tudi, da se mi je to vsaj deloma posrečilo.

Že besedici »Postojnska jama« ste navdušili otroke in njih starše, in ne brezbriznost, temveč le resnično ubožstvo je marsikateremu otroku odreklo veselje tega dne. Z domorodnimi, narodnimi in pomladanskimi pesnimi otroci spotomada jali duška radostnemu razpoloženju, ki ga je izzvalo v njih srcih cvetoča pomlad. Z vse drugačnim občutkom so peli »Dom slovenski — zemlja sveta!« zunaj v svobodni prirodi, kakor pojo v šoli med štirimi stenami; v krasni prirodi, ki jim je sama izzvala take vzklize, da so jim priklopili vroči naravnost iz duše. Ne pretiravam, ako rečem, da so se mi zdeli ti vzkliki pobožna molitev. In pridruževala sem se vedno in vedno tem vzklikom, tem molitvam. »Dom slovenski — zemlja sveta!« Pokleknil bi človek in s tem vzklikom poljubil rodno grudo!

aprila s predsednikom šolskega odseka skupnega češkega kluba s poslancem prof. Al. Velichom in odsekovi člani Exnerjem, Konečnik in Lisyjem podrobno o izpremembi §§ 55 in 19 državnega ljudskošolskega zakona. Deputacija je poslance naprosila, da naj za sedaj ne propagirajo izpremembe § 19, pač pa naj se zavzema za to, da se v meščanskih šolah na Češkem dovoli tudi hospitacija.

Dne 25. aprila je deputacija govorila s poslancem dr. Ig. Wrobelom, člana železniškega pododseka glede znižane vožnje. Poslanec Wrobel je deputacijo iskreno zagotovil, da stori vse za dosego učiteljskih zahtev, da se dovoli učiteljstvu uporaba II. in III. razreda za polovične cene. Učitelj se mora smatrati kot državni uradnik, ker njegovo delo je le vedno v korist državi. V korist vsega prebivalstva je, da učiteljstvo dobi znižane vožnje. Počitniška potovanja učiteljev so v veliko povzdigo vzgoje in narodnega napredka, kakor v pododseku, tako se bo tudi v odseku zavzemal za učiteljske zahteve in upa, da doseže najugodnejše, zlasti ker je pridobil za stvar v korist učiteljskih zahtev tudi uplívnega dunajskega poslanca dr. Neumanna. S člani brambnega odseka poslan. Punerjem in dr. Šubertom sta konferirala tov. Skalicky in Skala, ter pojasnila poslancema, katera nove določbe bi bile v škodo učiteljstva, kakor sta poslance zagotovila učiteljstvo, da odsek ne bo zavzel napram učiteljstvu nasprotnega stališča.

Koncem poročila še omenimo, da je stal ves čas našega bivanja na Dunaju na naši strani tovariš poslanec Konečny, predsednik Svobodne zveze ljudskošolskih učiteljev-poslancev, za kar mu izrekamo svojo zahvalo, kakor tudi tovarišu J. Ludvíčku za njegove mnoge usluge.

Učiteljska deputacija je po svojem enotnem nastopu vzbujala v parlamentu splošno pozornost, kar se razvidi že iz tega, da je moral takoj drugi dan preskrbeti tovariš poslanec Konečny v zborničnem predsedstvu pri predsedniku Sylvestru dovoljenje za prosto bivanje deputacije v parlamentu.

Priporočajte in širite naš list!

Koliko so se naučili otroci že na poti, koliko so občudovali, koliko se radovali, šalili se in smejali, se ne da izlepa dopovedati. Le slutiti je bilo mogoče radost in srečo, ki so jo otroci izražali z vsakim pogledom, z vsako kretnjo, s slehrno besedo. Prenesli bi bili najrajši lepe gladke senožeti s Kranjskega na naše kamenite pašnike. Našim srnam in zajcem so zaželeli temnih Notranjskih gozdov za skrivališča. Kraj ceste je najlepši jabolčni drevored, so rekli, in košata stara tepka (hruška) jim je tudi ugajala, ker moli svoje veje globoko nizdoli, da si človek jeseni kar brez lestve lahko nabere dobrega sadja. Škoda, da je pri nas tako malo takega drevja. Redoljubnosti, snage in ljubezni do cvetic, ki z njimi brhke Kranjice tako lepo krasijo okna svojih hiš, tudi pod slamnato streho niso prezrli.

Najvažnejše vprašanje moje je bilo, kako si otroci predstavljajo Postojnsko jama. Nekaterim izmed njih so izkušali prej starši pojasniti to, drugi so čitali opis, a nihče ni imel jasnega pojma o njej, kakor ga pred leti i jaz nisem imela. Vsakdo si je predstavljal kako znano domačo dostopno ali nedostopno jama, vsi so pa vedeli o njej, da je velika in lepa. Večina se je

Kultura in sedanje razmere.

Piše K. K. (Dalje).

Najrazvitejši narodi, kakor Danci, Angleži in Francozi se še danes ne morejo ponašati, da bi razpolagali in proizvajali že v povoljni meri z živlenskimi eksistenčnimi sredstvi za splošno udobnost vseh državljanov, vendar se pri njih lahko konstatira, da energično stremijo v tej smeri boljemu, udobnejšemu položaju nasproti; njih napredovanje je očito. Mnogokrat so že izgrešili za kratek čas pravo pot in to vsekdar, kadar so se zmotili v sredstvih, ki naj vodijo do smotra. Kakor sem že omenil, je bogastvo edino posledica čim boljega in racionalnega obvladavanja in prilagodenja bivališč ali izrabljanja prirode v svrhu dovoljnega oskrbovanja vsakodobnega rodu z vsemi potrebnimi eksistenčnimi sredstvi; denar je le praktično prometno sredstvo za proizvedene vrednote in na sebi nikdar ne predstavlja bogastva. Čim večja produkcija, oziroma bogatija in blaginja je med ljudmi, tem manj je treba denarja, zakaj potem se vse dobi za neznatno ceno.

Naš planet poseduje v povoljni meri vsega; mogoče je torej proizvajati toliko, to se pravi prilagoditi ga je mogoče našim potrebam v taki meri, da zadostuje za udobno življenje vsakega posameznika v bodoče. Nihče tudi ne more odrekati zdravemu človeštvu dovolj potrebnih sil in zmožnosti, posebno duševnih, da bi v bodoče ne bilo mogoče ta naš planet v omenjenem smislu preobraziti in prilagoditi.

Mnogo potrebnega, celo najtežjega dela so že opravili predniki, dasi moramo priznati, da so po nekod (n. pr. v Mezopotaniji, na Krasu) puščali vse propasti sebi v pogubo.

Fizičnih sil človeku res nedostaja, a zato je organiziral naravne sile v strojih, ki mu tisočero nadomeščajo nedostatke. Kar se pa tiče duha človeškega, kdo more ekspanzivnosti intelekta, njega iznajdljivosti postavljati meje? Tudi za prihodnost nas še lahko navdaja upanje na napredek. Takozvani boj za obstoj bje od nekaj človeštvo, ali uspešno le proti prirodi v svrhu nje obvladavanja ali prilagodenja, to je proizvajanja živlenskih sredstev, in sicer najuspešneje vzajemno.

predstavljala vhod v jama strm; nekteri so se bali, da pojdejo vanjo po vrvi; drugi pa so vedeli, da je zaprta z železnimi vrati in da drže vanjo ograjene in varne stopnice. Namenoma sem se ustavila pri vходу, pustila tov. voditelja s spremljevalcem na čelo izletnikov, sama pa sem šla za njimi, da sem jih tem lažje opazovala.

Nepopisen vtisk jame se je že pri vstopu čital otrokom iz pogledov. Prej razkropljeni so se nehote združili tesneje, oprijemali se nemo drug drugega, kazali to in ono z edino besedico: »Glej, glej!« Skratka očarani so bili! Opazke njih: »Ali bo drugim žal!« »Škoda, da ni prišla tudi naša mama!« »Kaj si si mislil, da je tako lepo?« »50 K je vredno to zame!« »Jeli to res ali sanjam?« itd. povedo vzgojitelju dovolj, kaj se godi v otroški duši. Koliko pravljic je oživelo otrokom v spominu, ko so korakali po tem čudežnem podzemskem kraljestvu, kjer čuva zmaj zakleto kraljičeno! In oni? Mar se naši dečki niso čutili viteze, ki so premagali vse težkoče, dospeli v ta podzemski raj in hodijo iz sobe v sobo, v vedno lepše in lepše . . . in v zadnji najlepši, demantni in z biseri posuti, svetli dvorani spi kraljična! — Zaradi krasote, ki obvlada najrazvitejšo oko, so očara-

LISTEK.

Vtiski in uspehi majniškega izleta.

Dne 22. maja t. l. je šolska mladina iz Dutovelj priredila majniški izlet pod vodstvom svojega učiteljstva v Postojno. Udeležilo se je izleta 31 odraslih in zdravih otrok. Ob pol 6. zjut. smo se odpeljali, potem ko so nam zbrani starši izročili mlade izletnike in nam voščili srečno pot, in klici »Živio!« so spodbodli konja, da sta dirjala z dobro obloženima vozovoma, kakor da nas hočeta čimprej dovesti do smotra. Ob 10. uri smo bili v Postojni. Po kratkem zajtrku smo ob tričetrt na 11. obiskali jama, odkoder smo se vrnili ob 1. uri popoldne k obedu, a ob 3. odšli proti domu in ob 8. izročili malčke zdrave in zadovoljne njihovim staršem. To bi bilo kratko poročilo o namenu in smotru izleta in izvedenem načrtu.

Zanimivejši del tvori vsekakor poročilo, o vtiskih tega izleta. Ta del poro-